

КЫЗЫТСЕ МАРИЙ ЙЫЛМЕ

У сенымашым шотыш от нал гын...

КПСС обкомын визымше пленумыштыжо (1982 ий февраль) шочмо йылымн вияк толмыж нерген йодышлан кугу вниманийым ойыраш кўштымō. Шочмо йылме шотышто научный шымлымашым кызытсе жапын требованийже дене келыштарен шогыман. Лач тыгай шонымаш дене ме «Кызытсе марий йылме» рубрика йымалан печатлалтше статья дене палыме лияш теллена.

З. В. Учаев пеш кугу шымлымаш пашам ыштен: марий йылмын морфологийже нерген кок книга^{*} савыктен луктын. Але марте шочмо йылме дене возымо тыгай монографий лийын огыл.

Шке пашаштыже автор марий языкознанийын южо йодышыж нерген у мутым, у шонымашым каласен. Грамматикын посна проблемылаж шотышто тудын возымыжо кызытсе наукин йодмашыжлан келшен толеш.

Мемнан шонымаште, ученый причастий-влакын тўшкашт нерген чын ойла. Нуным ышталтме йонышт да значенийышт дене тудо тыгай ныл тўшкалан шелеш: -ше (-шо, -шō) суффиксан действительный, -ме (-мо, -мō) суффиксан страдательный, -дыме (-дымо, -дымō) суффиксан шōрымō да -шаш суффиксан шушаш жап причастий-влак. Кажне тўшка причастийын шке семантический да грамматический ойыртэмже уло.

Але марте причастий-влакым марий йылмызе-влак вес семын ончат ыле. Научный грамматикыште («Современный марийский язык. Морфология». Йошкар-Ола, 1961. Ответственный редактор Н. Т. Пенгитов) действительный причастийым активный, страдательныйым пассивный манын лўмдымō. Тыгай классификаций дене меат, З. В. Учаев семынак, огына келше.

З. В. Учаевын книгаштыже тыгак марий глаголын нылымше, условно-сослагательный, наклоненийже нерген раш возымо. А научный грамматикыште улыжат кум наклонений (изъявительный, повелительный да желательный) нерген ойлалтеш.

З. В. Учаевын монографийыштыже моло у шонымашат уло. Чыла тидын нерген проф. И. С. Галкин шке рецензийыштыже пеш чын да раш возен («Советское финно-угроведение» журнал, Таллин, 1982, XIX, 299—303 с.).

Сандене ме тиде статьяште утларакше монографийысе тўг йодышым ончалнена: ойлымаш ужаш-влакын морфологический категорийышт шотышто авторын концепцийже могайрак? Мемнан шонымаште, З. В. Учаев морфологический категорий нерген йодышым жугунамже йылме науко у сенымашым кўлеш семын шотыш налде лончыла.

Морфологий теорий совет языкознанийыште «мут нерген грамматический тунуктымаш» семын умылтаралтеш. Морфологий «грамма-

* З. В. Учаев. «Марий йылме». Йошкар-Ола (икымше ужаш, 1982; кокымшо ужаш, 1985).

тический мутым» (В. В. Виноградовын концепцияже дене келшышы) кок велым — системно-структурный да функциональный могырым — шымла. Грамматический категорий да тудын посна ужашыж нерген мутым лукмо годым ме грамматический объект-влакын раш пале классыштым шинча ончылно кучена. Йылмын тунг единицыж семын мутым шымлымашке виктаралтше морфологийыште тунг верыш ойлымаш ужаш-влаклан келшен толшо морфологический категорий-влак, нунын функцийышт да структурышт шындалтыт, лач нунын нерген грамматически умылтарен возалтеш.

Мут—кок могыран единица, тудо көргö могырым (раш пале значенийым, мом ончыктымжым) да тужвал могырым (тиде значенийым мо дене гынат палдарен ончыктымжым) ушен шога. Тидлан көра грамматический огул значений деч ойыртемалтеш, грамматический огул (лексический) значений дене тагастарымаште грамматический значенийын негызыштыже тыгай ойыртемалтше пале уло: тудо лач тиде тужкаште садыгак лийшаш (обязательность манме ойыртем); тудо эреак ик семын да моткоч чын лийын шога (регулярность).

Тиде але вес грамматический значений садыгак иктаж-могай грамматический (морфологический) категорийлан келшен толшо лийшаш.

Морфологический категорийлан ме, ятыр моло шымлыше семынак, тебе мом шотлена: тиде — раш пале ойлымаш ужаш көргыштö икте-весыштан вастарешла шогышо икгай значениян морфологический форма-влак система.

А З. В. Учаев шке книгаштыже грамматический (морфологический) категорий да ойлымаш ужаш-влакым кузе аклен онча? Тудо грамматический категорий-влак «общий да частный улыт» манеш. Ойлымаш ужаш-влак, тудын шонымаште, «общий грамматический категорий улыт» (1982:16).

Ойлымаш ужашлаштат автор общий да частный грамматический категорий-влакым ойырен ончыкта. Мутлан, лум мут, манеш тудо, тыгай общий грамматический категорий дене пале: падеж, числа да притяжательность категорий дене. А частный категорий радамыш вменительный, родительный да моло падеж, единственный да множественный числа, кок числаштат кум лица пурталтыт. Тылец посна, автор лум мутын тыгай частный категорийже-влакым ойырен ончыкта: конкретный, отвлеченный, вещественный, одушевленный да неодушевленный, нарицательный да собственный лиймаш, моло түрлö значениян категорий.

Моло ойлымаш ужаш (мутлан, пале мут, глагол) нерген ойлымыш годым учебный пособийын авторжо «общий» да «частный» грамматический категорий-влакым ойырен ончыкта, но нине кок терминим радамлен ок кучылт, икгай грамматический объект-влакымак я «общий» манме, я «частный» манме грамматический категорийлан шотла.

Каласымынам цитата дене пентгыдемдена:

«Лум мутым ме падеж, числа да притяжательность категорийже дене палена. Кажныже — общий грамматический категорий» (1982:11).

Ойлымаш ужаш-влак... «утларак общий грамматический категорий улыт» (1982:16).

«Кеч-могай ойлымаш ужаш частный грамматический категорийла негызеш чумыралтеш. Лум мутын тыгай грамматический категорийже икте веле огул, нунын коклаште — падеж, числа, лица (притяжательность)» (1982:17).

З. В. Учаевын умылтарымыш почеш, тыге лектеш: ик гана ончалаш гын, лум мут шкежат (иктешлен каласымаште, ойлымаш ужаш), тудын падежшат, числажат, лицажат — общий грамматический категорий; вес гана ончалаш гын, лум мутын падежше, числаже да притяжательностьшо — общий грамматический категорий да тиде жапыштак частный грамматический категорий. Молан тыге?

Сайыпрак лончылымек, рашемеш: «грамматический категорий»

терминим автор, научный логика деч корангы, пеш кумдан кучыл-теш. Тудо ойлымаш ужаш-влакымат (лўм мутым, пале мутым, глаго-лым) да нунын лексико-грамматический разрядыштымат (конкретный, одушевленный да неодушевленный, тулеч моло лўм мутымат), чынжымак морфологический категорийымат (падежым, числам, молымат) ты-так ойлымаш ужашын морфологический категорийже-влакын посна ужашыштымат (именительный, родительный да моло падежым) «грамматический категорий» семын умылен акла. Тыге пеш шуко тўрлō ик-гай огыл явлений иктеш авалталтеш. А вет тидын дене грамматический категорийым умылымо общий принцип пудырталтеш. Тиде принцип почеш, грамматический категорий — иктаж-могай икгай предмет-влакын, умылымашын, кыл кучымашын классышт. Ойлыманат огыл, мут-влакын классыштымат, нунын грамматический форма-влак раш пале система негызыште улшо признакыштымат грамматический категорий-лан шотлен лўмдаш келшен ок тол да ок лий.

Тидын шотышто мом радамлен да иктешлен каласаш лишеш вара?

1. Ойлымаш ужаш да тудын ойыртемалтше палыже, признакше (па-деж, числа, притяжательность да молат) грамматический объект-влакын тўрлō классышкышт пурат. Нуным когынек грамматический кате-горийлан шотлен, З. В. Учаев семын, тидыжымат, тудыжымат иктыш лугаш ок йōрō. Тыге вет икте-весеылан ваштарешла шотышо шонымаш, лингвистический йонгылыш почеш.

Ойлымаш ужаш-влак мут-влакын лексико-грамматический разря-дыштылан шотлалтыт, нуно раш пале ятыр признак дене ойыртемалтыт. А грамматический категорий — шуко грамматический форма радам-влакын раш пале системышт, инне формышт ойлымаш ужаш-влакын признакыштылан, ойыртемалтше палыштылан шотлалтыт.

Кызытсе лингвистический литература тыге туныкта: ойлымаш ужа-шым да грамматический категорийым ойырен моштыш кўлеш, тиде ик-так огыл. Тыгай ойым ятыр шымлызе чынлан шотла.

2. Числа, падеж да моло грамматический категорийым ойлымаш ужаш деч веле огыл, но тыгак ойлымаш ужашын посна лексико-грамматический тўшкашт деч ойырен моштыман.

З. В. Учаев марий йылмыште конкретный, отвлеченный, веществен-ный, собственный да нарицательный лўм мутым, качественный да от-носительный пале мутым, молымат грамматический категорий манын лўмда (1982:13—17). Тидым пыдал налаш нигузезат келшен ок тол. Вет падеж, притяжательность, числа чынжымак грамматический кате-горий да ойлымаш ужашын подклассше (мутлан, одушевленный да не-одушевленный лўм мут) — тиде тўрлō радамыш пурышо, икгай огыл кўкшытыштō улшо грамматический объект.

3. Тиде книгаште числамат, единственный але множественный чис-ламат, падежымат, сравнительный але моло падежымат, «грамматиче-ский категорий» маныт. Мемнан шонымаште, тиде терминим падеж, числа, лица (притяжательность) да нунын семынак ойыртемалтше моло грамматический явлений шотышто гына кучылташ келшен толеш. А именительный але совместный падеж, единственный числа да йыл-мыште моло тыгак кугытан грамматический объект морфологический категорий огытыл. Нунын негызеш морфологический категорийын струк-турыжо чумыралтеш, сандене кажне тыгай кугытым грамматический категорийын ужашыжлан, компонентшылан шотлыман. Мутлан, падеж категорий именительный, родительный да тулеч моло падеж радам гыч — морфологический форма-влак радам гыч — чумырга.

Грамматический категорий парадигмыште гына лийын кертеш. Мут форма-влак мут вашталтме парадигмыш ушнат, тудын тўг единицыже лийыт.

4. Морфологический категорий могай-гынат ик ойлымаш ужашыште икгай содержаниян морфологический форма-влакын икте-весеыштылан ваштарешла шотышо радамыштын (тидыже нунын коклаште ойырте-

мым рашемдаш подша) системышт семын аклен ончалтеш. Морфологический форма-влакын радамыштын содержанияш шот дене икгай улмышт морфологический категорий лияш вийым пуа.

Мутлан, притяжательность категорийым налаш, тудын содержанияш же тыгай: тудо кӧн-мон улмым ончыкта: пӧртем — пӧртет — пӧртшӧ; пӧртна — пӧртна — пӧртышт. Тыште ме морфологический форма-влакын икте-весеыштан ваштарешла шогышо але шындыме кок радамыштым ужына: иктыже предметын (илыме верын) ик егын (ойлышын, кӧлан ойлымын, мутланымашке ушныдымын) улмыжым, весеже шуко егын улмыжым рашемда.

Тышеч раш: нине радам-влак да морфологический категорийын кажне радамысе членже-влак шке значенийышт дене оппозицийыште улыт, ваштарешла шогат. Нунын тагастараш полшышо общий негызышт, ойыртемашт уло: нуно кӧн-мон улмым ончыктат, содержанияш шот дене икгай улыт.

Но грамматический категорийлан ик тиде гына шагал, тудо кок мотырым висалташ: ик велым, мыланна раш лие, тудын грамматический значений дене каласалтше содержанияш планже, ончыктым мотыржо уло; вес велым — ончыктым мотыржо, йӧнжӧ, планже: икте-весеыштан ваштарешла шогышо мут форма-влакын радамлаштыште тӱшкашты; тыгай форможе кокыт деч шагал огыт лийшаш.

З. В. Учаев учебный пособиеште грамматический категорий нерген ойлымо годым тидым шотыш налде коден, санденак ойлымыш ужашыма, тушко пурышо, форма-влакын лӱмын келыштарыман системаштылан, грамматический парадигмылан энгертыдыме оппозициян мут тӱшкамат категорий манын лӱмда. А ойлымыш ужашын, мутлан, лӱм мутын, иктаж-могай тыгай оппозицийже уло мо? Але одушевленный да неодушевленный, собственный да нарицательный лӱм мут-влак нерген тидым каласаш лиеш мо? Уке! Нине грамматический объект-влакын категорийлан келыштыште содержанияш планышт да системашты ушнышо радамын грамматический значенийым ончыктышо йӧнышт нерген ойлен кертына мо? Огына керт!

Мутлан, З. В. Учаев одушевленный да неодушевленный лӱм мутым категорийлан шотла, манын ончыктышна.

Мом грамматический категорий радамыш пурташ кӱлмӧ нерген тӱрлӧ семын умылымо годымат чылан икте дене келшат; грамматический категорийым ончыктышо могай-гынат грамматический йӧн лийшаш.

Руш йылмым налаш гын, тушто одушевленный ден неодушевленный лӱм мут коклаште ойыртемы улмым тыге палемден ончыктат: шуко чотым ончыктышо чыла одушевленный лӱм мутын винительный падеж форможе родительный гай лиеш, а неодушевленный лӱм мутын — именительный гай: любить котят, лошадей, животных — любить цветы, леса, озера; шкет чотым ончыктышо мужской родысо одушевленный лӱм мутынат (-а мучашан деч молаш) — тыгак ойыртемы: купить щенка — купить стол.

Но тыгай оппозицият нине мут тӱшкам грамматический категорийыш пурташ негызым ок пу. Молаш маныш гын, винительный падеж дене кылдалтше ойыртемы огыт могай лӱм мутшо одушевленный да могайже неодушевленный улмым ончыкта, а мӧнгешла, одушевленный улмыжлан кӧра ик тӱшкаже ик тӱрлӧ формым налаш, неодушевленный улмыжлан кӧра весеже — весым. Кудыжо одушевленный, кудыжо неодушевленный — тидым смысл, умылымыш рашемда.

Марий йылмым ончалаш гын, тушто эсогыл руш йылмысе гай оппозицийжат уке. Тушто чонанжат чондымо семын ончалтеш: маска, лыве да шорык... Неодушевленный лӱм мут-влакын чыла падеж формашты уло, одушевленный-влакынат — тыгак. А лач чонанлан гына келшен толшо да лач чондымылан гына келшен толшо, оппозицийыште шо-

гышо падежний форма-влак нерген мутат лийын ок керт. Кок тўрлб тўшка коклаште ойыртеп — лач умылымаште гына, формаште тидже ок палдырне. Лўмынак тыгай форма лнеш ыле гын, «категорийлан» шотлен каласыме почеш одушевлённый да неодушевлённый лўм мут-влакым З. В. Учаев, ойлыманаг огыл, учебный пособиыште посна раздел дене лончылен лектеш ыле. Учебный пособиыштыже тыгай раздел уке.

Раш, одушевлённый да неодушевлённый лўм мут-влакым категорийлан шотлен ончаш нимогай негыз уке.

5. Йылмым шымлымаште содержаний план (грамматический значенный, йылме знакын көргө могыржым рашемдыме, ончыктым план) да выражений план (грамматический форма, йылме знакын тўжвал могыржым, ик мутынак грамматический значенный дене ойыртемалтше тўрлб тўжвал тўсшым ончыктышо план) дене грамматический категорийын кылым кучымыж шотышто кок тўрлб шонымаш уло. Иктышт манят: грамматический категорий — кок могыран явлений, тудо грамматический значенныйым веле огыл, но тиде значенныйым каласаш полшышо формальный йбнмат авалта. Весышт тыге шонат: грамматический категорий — значенный гына, но тидын годымак палемдыде огыт кодо: грамматический значенныйын формальный йбнжат уло.

З. В. Учаев, тидыжмат, тудыжмат келыштарап шонымо семын, тыге воза: грамматический категорий — могай-гынат грамматический йбн дене ончыктым «икгай грамматический значенный тўшка» (1982:11). Тыште значенныйлан утларак эгертен, умбакыже, вес страницыште, грамматический йбн шотышто ешарен рашемда: «Тыге, грамматический значенный ден грамматический йбн, пырля ушалтын, йылмын грамматический категорийжым ыштат. Икманаш, икгай грамматический значенный-влак йылмысе посна йбн полшымо дене грамматический категорийш ушалтыт».

Первый гана ончалмаште чыла чыла чучеш. Автор категорий нерген умылымашын кок могыржымат онча, икте-весышт дене ойырап лийдымын кылдалтышт нерген, икте-весе деч посна лийын кертдымышт нерген воза. Но лачак грамматический категорий лияш вийым пуышо, тудлан ойыртемалт шогашыже йбным ыштыше формальный структура нерген мутым ок лук, тиде структурын кузе лийме принципым ок рашемде, грамматический категорийын посна ужашыже, компонентше-влакын вастарешла шогымышт нерген нимомат ок ойло. А вет икгай грамматический значения грамматический форма-влакын грамматический категорий лийшашлан «пырля ушалтышт» нерген ойлымо годым тидым умлаш кўлеш: тиде — тыглай ушалтыман огыл, а икте-весыштан вастарешла шогышо класс-влакын системышт.

Теорийыште тидым рашемдыде кодымаш практикыште йылмысе чыла тўрлб грамматический объектым да мут тўшкам категорийыш пурташ кумда капкам почеш. З. В. Учаевын шонымыж почеш, тыгай лўм мут-влакат категорийлан шотлалтыт: конкретный (ўстел), отвлечённый (пвал), вещественный (шбр). Нине лексико-грамматический мут тўшка-влак йылмысе могай посна йбн полшымо дене грамматический категорийыш ушалтыныт вара? Мутлан, конкретный лўм мутын (ўстел, борт) значенныйжым каласаш могай посна йбн — аффикс уло? Чын, манеш автор, южгунам грамматический значенный шинчалан койшо йбн деч посна каласалтеш — тиде нулевой аффикс. Но «посна йбн уке улмыж гычак» грамматический объект грамматический категорийлан шотлалтын ок керт. Кеч-могай значенный — тиде эше грамматический категорий огыл.

З. В. Учаев сравнительный, совместный, винительный да моло падежым грамматический категорий шотеш аклен онча (1982:10). А ме тыге шотлена: падеж — категорий, винительный да моло падеж — категорийын компонентше.

«Икгай мут тўшкаштат,— палемда автор,— грамматический катего-

рий (ме палемденна — Г. Т.) чўчкыдынак тўрлө значений дене шын-даралтеш. Налына винительный падежым...»

Варажым тудо ты падежын мом-мом ончыктымо радамым каласка-лен пуа. Винительный падеж ончыкта:

действийын тўжвал объекттым	лумым	куаш
действийын результатшым	пёртым	ышташ
действийын содержанияжым	ойтым	ойгырен от пытаре
жапым	йўдым	эртараш
верым	чодырам	эрташ

Кажныжын — шке значенийже, кажныже винительный падежын пос-на ужашыже семын ончалт кертеш ыле, но кажныжын ваштарешла шо-гышо, икте-весым ойырен аклаш полшышо посна йўнжў уке, чылаш-тын ик йўн гына: (-ым) суффикс. Тидым вара категорий манаш кел-шен толеш мо?

Тыгеракын, грамматический категорий нерген ме тунам гына ойлен кертена, кунам мут тўшкан категориальный содержаниян планже да тудым ончыкташ лўмын келыштарыме йўн-влак системыже — выраже-ний планже уло.

Пытартышлан учебный пособиин эше ик принципиальный йодыше-шыже шогалде огына керт.

Автор марий йылмыште нулевой суффиксан винительный падеж улмо нерген ойла: паренте лукташ; куд пасу ыштымаште ик пасужо паренте шындыман лнеш (1982:12, 70).

Йодыш лектеш: нулевой суффиксан винительный падеж предложе-нийыште мом ончыкташ кучылталтеш? Автор тидлан вашмутым ок пу. А научный грамматикыште (1961:67) тидын нерген тыге каласыме: винительный падеж суффикс тунам ончыкталтде кодеш, кунам ойлышо ег вияш дополненийым рашемден каласаш ок шоно. Тидым вес семын тыге умылаш лнеш: нулевой суффиксан винительный падеж форма раш палыдыме вияш дополненийым, раш палыдыме объектым ончыкташ ку-чылталтеш. Ты объект нерген ойлышо ег шагал пала, тудын нерген тичмаш шинчымаш уке. Ойлышо ег ушыштыжо действий але раш па-лыдыме паша объект нерген гына шонымашым куча, икманаш, дейст-вий годым, пашам ыштымыж годым тудо ок пале: могай объектым ыштен луктеш? Пашан могай результатше лнеш.

Тидын нерген И. С. Галкинын «Историческая грамматика марий-ского языка» книгагыже (Икымше ужаш, 1964: 45—46) тыге кала-сыме: оформитлалтдыме винительный падеж «раш палыдыме, лач пале огыл объектым» ончыкта, «да тидын годым тўн вниманий действиилан ойыралтеш».

Тыге умылтарыме дене, мутат уке, келшаш ок лий. Но З. В. Учаев тиде йодышым брдыжеш коден. А вет пеш кўлешан кангашым, у тео-ретический рекомендацийым пуэн кертеш ыле.

Умбагыже йодыш лектеш: «нулевой суффиксан винительный падеж раш палыдыме объектым ончыкташ кучылталтеш» манмыже чын мо вара? Уке, чын огыл! Тыге шонымаш — кугу йонгылыш.

Мутлан, тыгай пример-влакым ончыктена: Ачий ўжаш каем (Шке-тан). Совет власть аралаш сарыш лўдде каена (Чавайн). Партий... Социализм ыштым ок кудалте (Шкетан).

Тыште литературный герой-влак шочмо ачий, шке Совет власть, раш шындыме цель — социализм нерген ойлат. Нуно моткоч сайын палыме, лишыл объект нерген каласен пуэныт.

Нулевой суффиксан винительный падеж нерген ойлымо годым эше ик йодыш лектеш: марий йылмыште ала винительный падеж веле огыл, моло падежат нулевой суффиксан лийын кертеш? Мутлан, нулевой суффиксан родительный падеж: Те тиде пашам Совет власть (Совет властын, род. п.—Г. Т.) кўштымб почеш тўрлыза (Шкетан). Ты ойышто

нулевой суффиксан мут (Совет власть) раш палыме субъектым ончыкташ кучылталтеш.

З. В. Учаевын нулевой суффиксан винительный падеж улмо нерген возымыш дене, мемнан шонымаште, нигузеат келшаш ок лий. Марий йылмын историйыштыже нулевой суффиксан винительный падежат, нулевой суффиксан родительный падежат лийын огыл, кызьтсе йылмыштат уке.

Кумдан палыме академик П. Аристе да моло ученый-влакат нулевой суффиксан мутым именительный падеж формалан шотлат. Ме тўрысек тыгай вывод дене келшена, Марий йылмыштат именительный падеж форма субъектым веле огыл, объектымат ончыкташ кучылталтеш. З. В. Учаев шке кннгалыштыже нулевой суффиксан винительный падеж нерген воза гын, кузе тудо тыгай ойым умылтара ыле: «Йыван ужмым кузе умылаш?» Вет тиде ойышто «Йыван» мутшо объектымат, субъектымат ончыктен кертеш.

Тугеже гын, тиде мутын икаваште кок падеж формжо — кут мучашдыме винительный да именительный падеж формжо — уло мо? Ик ойышто ик мутак иканаште кок падеж формым налын кертеш мо? Уке, тыге лийын ок керт. «Йыван» мутын именительный падеж формжо гына уло.

Икманаш, мут мучашдыме винительный падеж нерген ойлымым кўчынлан шотла гын, тудо марий йылмыште мут мучашдыме родительный падежымат, дательный падежымат муын кертеш: Ленна шўдымым шуктена; Вўд йогаш лакым кўнчем.

Ковешне, кажне автор, наукин кызьтсе сенымашыжлан эгертен, шке позицийыштыже шогаш праван. Но тиде позицийым арален моштыман, ўшандарышын негызылман, йылмыште тыглай огыл фактым ушинча дене ончалман, шке теоретический умылтарымаш дене келшышын, мучаш марте радамлын дончылыман. Адакше тўрлў ученый-влакын ик йодышымак тўрлын ончымышт дечат антыранаш ок кўд, ўчашымашан положений дечат тупынь савырнаш нимолан. Вет наукушто чынже ўчашымаш негызеш шочеш.

З. В. Учаев грамматический категорий нерген тошто семынак возен, нулевой суффиксан винительный падеж улмо нерген каласыме тыч лектын шогышо веле йодышымат рашемдыде коден. А тидым факультативный занятийым эртарыме учебный пособийыште поснак ышташ кўлеш ыле. Вет наукин ончыкылыкшо самырык тукумым творчески шонкален мошташ туныктымо деч посна, чыла шотыштат улак эгертыде, ўшанле озым семын атыланен ок керт.

Чумыр налмаште З. В. Учаевын ыштыме кугу пашажым огына орло, но ойлымаш ужаш-влакын грамматический категорийышт нерген мемнан концепцийым, моло шылтален каласыме шомакым туныктышо-влак учебный пособий дене пайдаланыме годым шотыш калыт, шонена.

Г. ТУЖАРОВ,

Н. К. Крупская лўнеч Марпединститутын
доцентше, филологий наука кандидат